

Rareș Stoica în Becket de Jean Anouilh la „Nottara”
(regia: Alexandru Repan)

Becket decât cel pe care l-a înfățișat Anouilh în piesă. „Istoria Angliei” a lui Maurois îl arată ca pe un om cu mulți ani mai în vârstă (și se pare că așa a fost) decât Henric și mult mai „altfel” decât personajul lui Anouilh. Aici e vorba despre doi tineri, e mai mult o „joacă” decât respectarea strictă a unor date istorice.

□ **Care e istoria colaborării dumneavoastră cu regizorul Alexandru Repan și cu Teatrul „Nottara”?**

■ Mi-a fost profesor. Am intrat în Institut în 1989, la a treia încercare, făcând parte din ultima promoție formată din patru băieți și patru fete. Deci am dat ultimul examen pe vremea lui Ceaușescu, foarte dificil, și am intrat la clasa lui Dem Rădulescu, iar în ianuarie '90 ne-am mutat toți la „formula” Alexandru Repan. Am terminat în '93 și primul rol într-un teatru profesionist a fost un rolișor în **Actori și trădători**, la „Nottara”, în regia lui Tudor Măărășcu, după care au urmat și alte colaborări cu acest teatru, dar și cu Teatrul Mic. Deocamdată, slavă Domnului, mai joc două roluri principale în afară de Thomas Becket, în **Laurii domnului Schutz**, montat de Mircea Cornișteanu, și în **Doi tineri din Verona** de Shakespeare, în regia lui Cătălin Naum.

□ **Sunt „cele mai dragi”?**

■ Ar mai fi câteva de care-mi amintesc, două spectacole de diplomă, două roluri la care am ținut enorm: Isidor din **Tutti-Frutti** și Satin din **Underground**, după **Azilul de noapte**, datorită căroră, cred eu, m-am remarcat și am câștigat încrederea anumitor oameni de teatru, care mi-au dat mai târziu șansa să fiu distribuit în continuare.

IOANA FLOREA

CARTEA DE TEATRU

Minuni de spus la gura sobei

Un teatru vioi, pitoresc, de impetuoasă energie a simțământului patriotic este teatrul de inspirație istorică al lui Boris Crăciun. Zică alții ce-or zice, în disperările ori în descumpănirile lor. Într-un climat tot mai străin de spiritul imnic, uite că se găsește (încă) o voce care proclamă, cu aplomb sanguinic, mândria de a fi român...

Din adânc de vremuri și până în epoca de însângerație glorie a războiului de Independență există – în credința dramaturgului moldav – o continuitate. Sunt, ca să ne exprimăm scorțos, câteva permanențe în destinul mult-pătimatei etnii de la poalele Carpaților – „visul măreț de unire”, „neatârhnarea”, străjuirea, cu oricâte jertfe, a „vetrei străbune”. Și încă... Glia binecuvântată, la care au râvnit dintotdeauna tot felul de seminții hrăpărețe, însușirile nepereche ale unui neam care, prin înțelepciune și vitejie, s-a fost făcut pasămite vrednic de mitul dacic, oblăduitori trimiși parcă de providență, iată un mănunchi de elemente alcătuitoare ale unui basm reconfortant, tămăduitor de complexe.

O lectură ușoară, instructivă ne oferă acest volum de **Teatru istoric**, într-un tip de discurs simpatic prin tonusul lui robust, voinicos și prin mesajul euforic, menit a stimula gimnastica reflexelor de autohtonitate. Se cuvine menționat numaidecât că textele dramatice ale lui Boris Crăciun, puse în undă, s-au bucurat de un mare ecou, cu deosebire în mediul rural. Îmi povestea un coleg de breaslă, binecunoscut prin duhul lui hâtru, că în zilele când se transmitea la Radio Iași nu mai știu ce serial cu haiduci zămislit de prolificul nostru autor, ulițele cutărui sat erau literalmente pustii. Ăsta zic și eu succes de public... Dar ascultați alta și mai și! Un barosan de pe timpuri, șef peste niște iazuri, se arăta dispus să ofere – țineți-vă bine! – un camion de pește în schimbul unor înregistrări cu piese de preferatul lui, Boris Crăciun. Ați spus ceva?... Un camion de crăpceni (sau ce-or fi fost) – nu-i de colo!

Îmi place peștele, dar nu și somnul... spiritului critic, așa încât îmi propun să parcurg cu luare-aminte și pe inima goală (de efuziuni...) cartea cu litere aurii apărută la Editura Porțile Orientului. Prima piesă – primele acorduri sărbătorești: **Triumful lui Burebista**. Ne aflăm, cu voia dramaturgului, în anii irepetabili ai Daciei felix, epoca de aur când, sub sceptrul marelui cărmuitor, dacii liberi și „frații geți” și-au dat mâna, renunțând la „ciondăneli”. Unirea face puterea. Ceilalți, scordisci, bastarni se tot ițesc pe la hotare, gata să dea năvală, dar aici, în rotundul așezărilor ce și-au găsit „matca”, domnesc liniștea și bunăstarea. o atmosferă idilică învăluie cetatea Sarmizegetusei, peste care basmul își flutură câținel aripa. O țară de poveste... Păi nu? Avem rigă falnic, o

fată de măritat frumoasă coză, un tânăr chipeș și viteaz, care îi cucerește inimioara. Putem să ne pregătim de o „nuntă regească”.

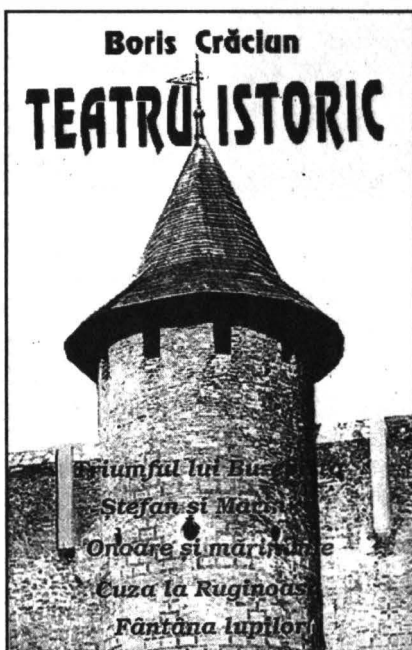
În jurul tronului de stejar – stejarul, ca și gorunul, este firește un simbol –, pământeni, stăpâni pe ce-i al lor, dau măsura virtuților fondului nostru nelatin. Înțelepciunea și curajul au iscat, pe aceste plaiuri colindate de moare, minuni de spus la gura sobei. Regatul a atins un maximum de extensiune, și spre Soare-răsare și spre Soare-apune. Burebista își freacă bucuros augustele mâini: „am pus gheara pe tot Pontul Stâng”. Gheara... Ca o pasăre de pradă! În fine. Măcar de ar fi moștenit urmașii, care au dus mai mult războaie de apărare, o atare vână de învingător.

Oricum, e bine. E un apogeu. Acum, însă, important este să nu se piardă ce s-a obținut. Într-o străfulgerare de profetism, junele Carpicus lansează un avertisment: „Aveți grijă să păstrați statul rotund, să nu-l încalce nimeni...” Ei, din nefericire, asta nu prea s-a putut. Nu-i vorbă, rotund e și acum. Rotunjor. Dar de încălcat, ordii belicoase nu s-au sfiit să tot violeze un tărâm locuit de oameni pașnici și gospodari. Umilințele sau, mă rog, frustrările au hrănit nevoia de legendă, complexul istoric generând, compensatoriu, fel de fel de „istorii neasemuite”. Într-o suită de episoade pline de zdruncin, câte un triumf – precum acela al lui Burebista –, fie și pierdut în negura veacurilor, te face să te simți bine.

Un salt prin timp și, inspirând mireasmă de cetini, descindem la reședința voievodală de la Suceava (**Ștefan și Marinka**). Frageda jupâniță Marinka – ioi, Doamne, că doar n-o fi unguroaică fătuca, no! –, îndrăgostită de strălucitorul vlăstar domnesc Ștefan, visează: „Se făcea că Făt-Frumos, cu creștet bălai, mantie de prinț, arbaletă sidefată, cobora prin nouri într-un castel de basm vrăjit de-o domniță, ca s-o iubească”. Cum ați băgat de seamă, din când în când Boris Crăciun ca din basme povestește. E liniște și pace la curtea lui Bogdan Vodă – sau o fi doar o părere? În umbră, se pun la

cale fărădelegi. Ca și în **Triumful lui Burebista**, foiesc în plan secund mârșavi uneltitori, se plănuește o otrăvire, „viperele” stau gata să muște. Binele nu poate învinge fără oleacă de înfruntare cu beleaua.

Pentru atmosferă, autorul implementează oarecare artificii de efect (răs)verificat, contând desigur pe farmecul lor naiv. „Clike de adâncă trăire psihologică”, „muzică dramatică”, „lăstuni și muzică răscolitoare”, „atmosferă tensionată în adâncul sufletelor” (sunt indicații din paranteză), mai o furtună cu trăsnete, mai un monolog la rampă. Cum altfel? Agenții Răului se agită. Petru Aron îl ucide pe Bogdan la Reuseni. Omor de frate, care îi dă coșmaruri, ca în tragediile shakespeariene.

Boierii, păcătoși cum îi știm, se răfuiesc între ei și, provocând vărsări de sânge, destabilizează țara – iar țara cată să fie „ca un singur trup...”. În fața amenințării otomane, provinciile surorii Moldova, Muntenia și Ardealul s-ăr cuveni – recunoașteți laitmotivul **unirii** – să se alăture într-un „mănunchi”. Așa gândesc, fulgerați de viziuni semețe, tinerii Ștefan, Tepeș, lancu de Hunedoara, țesând un proiect căruia încă nu i-a venit vremea.

Ștefan reapare, ca voievod, în piesa **Onoare și mărinimie**. De la

întâmplările pomenite mai sus s-au scurs treizeci de ani. Balaurul, Aliotmanul, vezi bine, și-a tot întins tentaculele într-acoace, spre „țara bourului”, viteazul de stirpe mușatină retezându-le de fiecare dată. Nu numai păgânii le fac alor noștri viața grea. Trufașul, vindicativul Matei Corvin își cam bagă și el nasul unde nu-i fierbe oala, până ce temerarul nostru îi dă, la Baia, peste nas. Din nefericire, Ștefan se confruntă și cu dificultăți interne. Boierii, aceste eterne creaturi negative, comit încă și încă o ticăloșie. Ei trădează pe capete – și, sigur, o judecată sumară dar dreaptă va face ca aceste capete să zboare cât colo, tăiate de securea gădelui. Și să nu uităm supliciul tragerii în țeapă.

Acțiunea însuflețită, plină de vervă ușoară, e pigmentată cu momente-șoc (încăierări, execuții), plasate însă, cum era și cazul, în culise. Scriitura decisă, energică, sonoră, nu lipsită de seve, pendulează între coarda lirică și aceea grandilocventă. Dramaturgul, după un mai vechi obicei, își agrementează discursul cu „snoave”, „istorioare”, zicale („este o vorbă”), tăindu-ne răsuflarea, când ici, când colo, cu replici teribile („Sabia mea vrea sânge”, declamă, în **Ștefan și Marinka**, un hain). Nostimă, la Boris Crăciun, este mixtura stilistică, împerecherea rostirii neaoșe, pline de șart, cu emisia livrescă, dichisită, pompoasă. Elena Cuza, biata, este „lipsită de miracolul nașterii” (**Cuza la Ruginoasa**). Domnitorul Unirii emite și el prețiozități în care nu-i nici un grăunte de (auto)ironie: „Cu greu am ajuns la limanul mântuirii”; sau: „Ți-ai înfrânt demnitatea suverană...”. Prințesa Maria Obrenovici nu se lasă nici ea mai prejos: „M-am lăsat în mrejele mării. Irezistibilă aspirație a firii mele...”

Cum se observă și în citatele selectate, nu rareori personajele își dezgolesc, aproape cu pedanterie, lăuntru sufletesc sau, fără a fi somate, își comentează propriile fapte. Ele simt nevoia să explice ce se întâmplă pe scenă, să dea relații lămuritoare (Ștefan, în **Onoare și**

mărinimie: „Părcălabul Irimia? Uns de noi vornic?“), să se adreseze unul altuia cu exces de determinante („boemule Jan Griskra“, „italianule Bonfini“), să-și dea pe față firea (Elena Doamna, din **Cuza la Ruginoasa**: „Cu firea mea tăcută, timidă...“), incluzând eventual în fișa psihologică și genitorii (Petre, din **Fântâna lupilor**: „Dar am ceva din sângele fierbinte al istețului meu tată“). Ca să nu existe nici un echivoc...

Mai relaxată și glumeață, piesa **Cuza la Ruginoasa** nu ratează dimensiunea festivistă. Finalul, care ne bucură privirea cu un pâlă de săteni în costum național, e împodobit cu panglici tricolore, cântări și dansuri contribuind la impresia de serbare populară. După atâta suferință, era și timpul. Pentru cei sărmani, Alexandru Ioan Cuza a însemnat schimbarea, în cugetul lor înfiripându-se încrederea într-un trai mai omenesc. Legenda îl însoțește și domnitorul însuși, într-una din travestițiile lui (îi plăcea să se amestece, incognito, printre muritorii de rând, ca să afle starea de spirit din teritoriu), narează o vizită a sa la Constantinopol în termenii unui basm: vodă se înfățișase acolo „ca un Făt-Frumos“, cu „săbia de aur“ îl înspăimântase pe sultan ș.a.m.d. E, de altfel, una din paradigmele la care recurge în răstimpuri Boris Crăciun. Cu toate metehnele lui – printre care neastâmpărul de iubăreț –, stăpânul castelului de la Ruginoasa e un binefăcător. El va da pământ clăcașilor, el va curma fărădelegile celor avuți. E un tăcut bun pentru norod. Ei, dar vezi că boierii, și printre ei destui boieri... de bine, au chitit altfel și, fără să se consulte cu masele, l-au detronat. Ba încă au adus pe tron un neamț, un domn străin! Un părinte adoptiv, care va să zică. Pentru noi, dar nu dintre noi...

Ceea ce îi reușește de minune dramaturgului este ipostaza, să zică așa, domestică a fostului părcălab de Galați, ahotnic nu numai de femei, dar și de un cinstit guleai. Când se apucă ieșeanul nostru să înșire la bucate și licori, ce mai, îți lasă gura apă. Ce-ați spune, cititori dumnea-

voastră, de un platou cu „șale de căprioară, bine hăcuite, cu alămăie și piperiu-ntreg“? Dar de... Ah, vi se pare că sunt sadic? Bine, atunci închid subiectul și îl reiau când s-o găta tranziția aiasta.

Mai șuguind, mai lozincărind („dorul nestins de vatra părintească“, „iubirea de glia străbună“, „durerea țărânimii obidite“), Boris Crăciun întoarce încă și încă o filă din istoria neamului nostru, oprindu-se, în piesa **Fântâna lupilor**, la „răzbelul“ din 1877. Eroii, strălumiți de iubirea pentru „muma-țară“, sunt vestiții dorobanți, vitejii căciulari, „curcani“ cu pene-n frunte. „Pui de lei“ care, ca vrednici urmași ai războinicilor de altcândva, îi răzbesc pe osmanlii în crâncenele lupte de la Plevna și Grivița. Pieptul lor robust e doldora de doruri și aleaturi – dor de casă și de cei dragi (prin scenă băntuie, fantomatic, un personaj alegoric, Femeia-Dor), dar și un dor de răzbunare, mamă-mamă! „Furia oarbă“ care uneori îi cuprinde nu se revarsă numai asupra inamicului de pe metereze, ci și împotriva arendașului, înghiți-l-ar pământu’, a îmbuibăților, a lipitorilor satului, care ar trebui striviți iac-așa... Ura mocnește în inimile acestor opincari și fizionomia lor, în clipele de mânie, te înfioară. Că ești de dreapta sau (chiar și) de stânga, nu-ți cade bine să vezi cum se lățește pe fața cuiva un „rânjet crud“. A răfuială... A neîndurare. Dintr-un asemenea cazan de resentimente au să răbufnească aburii otrăviți ai unei ideologii maștere, care, slavă Domnului, stă să se ducă pe pustii.

Asta e, aparent, o altă poveste. Deocamdată, în povestea noastră se întrezărește o „geană de lumină“. Putem fi optimiști, ne îmbărbătează cu gesturi largi acest **teatru istoric**, gândit, îți vine a spune – vorba cântecului – ca o suită de dimineți cu ferestre deschise. Câtând încrezător spre astfel de zări, poate oare desluși **autorul dramatic** Boris Crăciun ce-i rezervă viitorul?

FLORIN FAIFER

Caravana cinematografică sau Cum se vede teatrul dintr-o sală de cinema

Un critic american spunea că lectura unei cărți proaste îi transmite o energie negativă, ce-i influențează în sens negativ viața de zi cu zi. Iritat, pleacă la birou, unde se ceartă cu colegii sau are o pană de cauciuc la întoarcerea spre casă. Trebuie să citim cărți bune și să vedem montări ale unor piese de teatru reușite pentru a ne reabilita sufletește. Gândim întotdeauna în termeni raționali, încercăm să aducem argumente în favoarea judecății noastre, dar, de la Heidegger încoace, știm că suntem condamnați să fim robii propriei noastre pre-comprehensiuni. Wittgenstein, vorbind despre această judecată critică, spunea că ea nu e altceva decât încercarea de a construi un eșafodaj rațional în jurul unei interjecții, prima noastră reacție în fața operei de artă.

Am citit „Teatrul respirației“, o antologie de piese mai vechi publicată de Grid Modorcea. Vă mărturisesc că prefața cărții mi s-a părut chiar mai interesantă decât cuprinsul. Trebuie să precizez că volumul grupează piese foarte vechi, scrise de dramaturg în 1965–1970, pe când era student la Facultatea de Matematică. Cu alte cuvinte, avem de-a face cu un autor dramatic din binecunoscuta generație a anilor '70, neomologat de critica literară și care ar fi putut fi unul dintre autorii-surpriză, cu piese de sertar, marginalizat de mecanismul teatral pe considerente politice. Iată programul extraordinar de ambițios al tânărului dramaturg: „Desigur, eu vroiam să șochez, să rup cu metoda stanislavskiană, care înrobea actorul și nu-i dădea libertate de mișcare și de gândire. Însă, dincolo de violențe de limbaj, de manifestul avangardist, de starea experimentală, încercam să aduc un mesaj nou, întorcându-mă la izvorul teatrului, la izvorul grec, biblic sau asiatic, dar și arhaic național, încercând să creez pretexte pentru realizarea unor **spectacole totale de respirație**, așa cum îmi intitulam aproape fiecare piesă“. Dar, ca în cazul

Grid Modorcea
**TEATRUL
RESPIRAȚIEI**

